

вчинків, наших власних та інших людей, у світі не запанують свобода і добро.

Заслуга Канта в тому, що своєю етикою він розвинув глибинний пласт євангельської моралі – моралі вільного вибору. Адже всі заповіді Христа зводяться до того, що людина наділена частинкою божественної сутності – творчістю, що вона повинна діяти, виходячи із своєї свободи волі, і брати на себе всю відповідальність за наслідки своїх учинків. Добро, що йде від Бога, знаходиться всередині людини. Реалізація його є подвигом особистості. Парадоксальність кантівської етики полягає в тому, що вона категорично вимагає від нас усі сили свої покласти на боротьбу за добро і, водночас, запроваджує найсуворішу заборону на загальне визначення добра, відкидає всі змістовні «правила» добра, що нав'язуються людині ззовні. Отже, вміння робити добро, за Кантом, – це найвищий творчий акт, а творчість – ризик, і саме готовність до ризику є міра творчого таланту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кант І. Критика практичного розуму. Пер з нім. І. Бурковський; наук. ред. А.Єрмоленко. Київ: Юніверс. 2004. 240 с.
2. Кант І. Критика сили судження. Пер з нім В. Терлецький. Київ: Темпера, 2022. 904 с.
3. Kant I. Grundlegung zur Metaphysik der Sitten. URL: https://groundlaying.appspot.com/pdf/gms1786v_kant-scholar.pdf

Наталія МОРСЬКА

*Кандидат філософських наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
morska_nataliia@tntu.edu.ua*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року російські війська здійснили повномасштабне вторгнення і розпочався новий виток російсько-української війни, яка тягнеться ще з 2014 року і до цього мала локальний характер. Президент України Володимир Зеленський на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до статті 106, пункту 20 Конституції України [1], у зв'язку з агресією Російської Федерації проти України, видав Указ «Про введення воєнного стану в Україні» із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб [2], який згодом був неодноразово продовжений аж до цього часу. В Україні відбулась

кардинальна зміна суспільної ситуації: агресія російських окупантів і умови воєнного часу актуалізували питання прав людини та можливість їх нормативно-правового забезпечення і реалізації. Нормативно-правове забезпечення – це визначення правових механізмів, як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях – національному та міжнародному, які регулюватимуть та утверджуватимуть непорушність прав людини. В умовах воєнного стану вони можуть бути обов'язковими і примусовими (договірні зобов'язання, правила, державні закони) або добровільними (кодекси поведінки, пакти про добросусідство та ін.).

На національному рівні основним Законом України, що закріплює права та свободи людини в Україні та має найвищу юридичну цінність, в умовах воєнного стану є і залишається Конституція України. Стаття 3 Конституції України визнає «людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою цінністю, а головним обов'язком держави визначає утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Зміст і спрямованість діяльності держави становлять права і свободи людини та їх гарантії» [1]. Розділ II Конституції України присвячений формулюванню прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, серед яких: «право на життя, право на вільний розвиток своєї особистості, право на свободу та особисту недоторканність, право на недоторканність житла, право на особисту кореспонденцію, право на свободу думки, слова, право на свободу пересування» та ін. [1]. Інші нормативно-правові акти та закони України застосовуються на основі Основного Закону.

Указ Президента України «Про введення воєнного стану» чітко зазначає «вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень...» [4]. Зокрема, в Указі Президента України у п.3 зазначається, «що на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права й свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України...» [4].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає зміст правового режиму воєнного стану і серед інших правових засад регулює й гарантії прав і свобод людини. Зокрема, ст.1 цього Закону дає чітке визначення воєнного стану, як особливого правового режиму, регламентує відповідні повноваження органів державної влади та військових адміністрацій тощо, а також визначає «тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини...» [4].

Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» регулює примусове відчуження майна, що допускається у місцевостях, на територіях, де ведуться бойові дії. Цей Закон здійснюється за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України [7].

На зовнішньому вимірі європейський цивілізаційний вибір України, визначення фундаментальних цінностей, прав і свобод, а також визнання суверенітету держави та визнання порушення авторитарною державою-агресором незалежності України має контролювати міжнародне гуманітарне право, яке «спрямоване на захист цивільного населення від впливу збройного конфлікту та тих, хто припинив брати участь у воєнних діях» [6]. Принцип гуманності як основний принцип міжнародного гуманітарного права «об'єднує всі положення у логічно побудовану систему норм, які застосовують під час збройних конфліктів і тісно пов'язані з суміжними галузями міжнародного права» [6]. Реалії війни в Україні засвідчують, що російські загарбники ігнорують усі міжнародні закони та нормативно-правові акти, порушують визначені права щодо держави та щодо мирного населення.

На захист прав людини на міжнародному рівні, а також забезпечення прав людини на тимчасово окупованих територіях, спрямоване «Міжнародне право прав людини». «Як міжнародне гуманітарне право, так і міжнародне право прав людини має на меті забезпечення права людини на власну гідність, націлені на захист від тортур» [8]. Українські реалії засвідчують наджорстоку поведінку російських агресорів, які «не просто порушують базові права людини: право на життя, право на свободу та повагу до людської гідності та ін., а про цілеспрямований геноцид української нації» [8].

Як висновок, можна зазначити, що тема забезпечення прав людини в умовах воєнного часу є надактуальною. Сьогодні в умовах війни зафіксовані численні факти порушення прав людини, у першу чергу російськими агресорами, що мають бути взяті до уваги тепер і після закінчення війни, які «потребують і потребуватимуть негайної належної реакції та оцінки усієї прогресивної світової спільноти, усіх дієздатних у моральному вимірі міжнародних організацій та інституцій» [8]. В Україні як у сучасній європейській державі, яка відстоює демократичні цінності, права людини мають бути непорушними та захищеними як національним, так і міжнародним законодавством. «Цивілізований світ має виробити механізм покарання держави-загарбниці, яка має ядерне озброєння, а

збройна агресія росії проти України, має бути належно оцінена і визнана як геноцид українського народу» [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 18.04.2024).
2. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>. (дата звернення: 18.04.2024).
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення: 18.04.2024).
4. Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text>. (дата звернення: 18.04.2024).
5. Міжнародне гуманітарне право. URL: <https://minre.gov.ua/rubric/mizhnarodne-gumanitarne-pravo>. (дата звернення: 19.04.2024).
6. Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> дата звернення: 19.04.2024).
7. Морська Н.Л. Права людини в умовах воєнного часу. «Російсько-українська війна: право, безпека, світ». Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 29-30 квітня 2022 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 357 с., с.104-108

Володимир НАУМЧУК

*Кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
v_i_n@tnpu.edu.ua*

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ГРИ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ЙОГАНА ГЕЙЗІНГІ

Гра є всеосяжним інтегративним чинником існування людини і пізнання нею навколишнього світу та самої себе. Виступаючи універсальним шляхом передачі наступним поколінням попередніх надбань людства, різнобічним способом розкриття символічних втілень розвитку цивілізації і конструювання нових цінностей, смислів та ідей, це складне й багатогранне явище допомагає кожному індивіду реалізувати основне своє призначення – відбутися як людині.

Проблеми перетворення у грі всієї людської природи, перевтілення людини і пов'язані з цим зміни, ставлять перед гуманітарними науками нові завдання – забезпечити за допомогою ігрового феномена необхідні